

HVAROVANJE
I
TAHIROVO PRIGOVARANJE
TREĆE (2020.)
ili
PREKOGNISTIČKI POKUŠAJ ARTIKULIRANJA
KAZALIŠNOG REPERTOARA
OTOKA HVARA
(akademiku Tonku Maroeviću)

Tahir Mujičić

UDK:792(210.7Hvar)

UVOD

Otvorenje restauriranog komunalnog kazališta Grada Hvara događaj je od prvoklasnog značaja za svehrvatski kulturološki korpus. (Jest da se to moglo realizirati i 70, 50, pa i 20 godina ranije, ali, »nada koja nikad ne napušta hrabre« ipak je na kraju trijumfirala!)

Grad Hvar, otok Hvar, Dalmacija, Hrvatska, pa i Europa dobili su svoj dragulj.

I zato – bravo!

Ali kao i uvijek...

Što sad?

Što s tim »nakitom«?

Kada i kako će biti dalje u funkciji?

I kojoj i čijoj?

Od tog (i tih) pitanja počinje ovaj tekst.

MOTO (reinterpretirani Shakespeare):

Cijeli svijet je pozornica

Otok je cijeli svijet

Pozornica je otok

POVOD: Konačno otvorenje restauriranog prvog europskog komunalnog kazališta

Asocijacija 1.

Godine 1970. glumci HPK-a (Hvarskog pučkog kazališta) osvjetljeni reflektorima, bogato kostimirani, spuštali su se skalama iz starog teatra pjevajući Gazarovićeve stihove na Kuljerićevu glazbu.

»Jel istino... Viško vino...«

Ansambl se spustio do pjace na kojoj je dominirala golema drvena kocka-pozornica i na kojoj su igrali praizvedbu svog pisca-sugrađana Marina Gazarovića (Gazzarija) u režiji svoga sugrađana Marina Carića.

Simbolički su tako pokazali i to kako je tužno da glumci igraju vani, a njihovo pravo, staro i dobro propalo kazalište tek je obična garderoba.

Asocijacija 2.

Svi protagonisti *Murata Gusara* igrali su na toj jarko osvijetljenoj kocki, osim jednoga.

Bio je to Hinac, komedijaški, otrcani i odrpan lik u interpretaciji Prospera Miličića, koji je jedini »igrao« oko kocke-scene krećući se kroz okupljeni puk-publiku i imao s njom izravni kontakt.

Na samom kraju predstave cijeli je ansambl pokrenuo završnu pjesmu na osvijetljenoj bini, koja se njihovim vraćanjem na stari balkon staroga teatra polako »gasila« i spajala s pjacom, samo je Hinac s lemozinom obilazio publiku da ubace novčani prilog za autoput Zagreb – Split!

Zaključak asocijacija 1 i 2

Ansambl bi se, dakle, istim putem kojim su i došli i s istom pjesmom »Jel' istino...« s Hincem i njegovom lemozinom na čelu vratio u svoj stari, propali tejotor forski.

Autoput je, na našu sreću, izgrađen za 30 godina (!?), a kazalište, na još veću sreću, obnovljeno je 20 godina po puštanju u promet bitne poveznice dvaju najvećih hrvatskih gradova.

ŠTO S KAZALIŠTEM DANAS?

(Odgovori jednog bivšeg teatarskog praktičara)

Za autoput se zna: veličanstven je, funkcionalan i – neisplativ.

No prije bilo kakva razmišljanja o budućnosti kazališta prihvatimo tri ključne »autorske« teze.

Hvarsko restaurirano kazalište jest i mora biti aktivno na sljedeći način:

Ono je ljeti (od 1. lipnja do 1. listopada) muzej, ili još preciznije, u turističkoj sezoni – muzejski izložak.

Prostor za razne cjelogodišnje gradske prigodne manifestacije.

(Ono najvažnije) aktivni teatar za otočane (od 1. listopada do 1. lipnja) u kojem bi se igrale dvije do tri autorske komorne predstave i organizirala

isto takva gostovanja, prvenstveno iz Splita, potom iz Šibenika, Zadra i Dubrovnika, a onda ono ponajdalje, iz Zagreba i ostatka Hrvatske.

Ako se osvrnemo na »kvazimoto« ove rasprave, prihvatit ćemo njegov treći dio – Cijeli otok je pozornica. I uzmimo to za prvu moćnu motivaciju u pokušaju reateatralizacije Hvara, godinama »genetski« kazališnog otoka! Nadovežemo li se pak na a i c stavke prve teze, ostaju nam datumi! Od 1. lipnja do 1. listopada, tj. vrijeme kad je kazalište muzej i njegov izložak. To razdoblje treba svoju raskošnu kazališnu prezentaciju! I to prvo hvarsku, potom južnodalmatinsku, pa hrvatsku i, konačno, međunarodnu (potpomognuto turizmom).

Što to znači?

Znači vrlo jednostavno sljedeće: Cijeli je otok jedna otvorena kazališna kuća (čitaj: scena).

Na toj raskošnoj sceni, koja je ujedno i scenografija, nužno je igrati otvoreni pučki, visoko pučki, klasični (pa i moderni) repertoar. Hvar, kao malo koji otok na svijetu, ima kamen po kojem su »gazili« Iliri, Dalmati, Grci, Rimljani, Mlečani, Slaveni (oni skoro pa autohtoni), ali i Turci, Arapi, Berberi, Austrijanci, Mađari, Nijemci itd...

Iza svih njih ostali su na otoku zemaljsko-zemljani ostaci – artefakti...

Ostali su pisani tragovi...

Ostali su običaji, mitovi, legende.

Ostala je naša današnja hrvatska baština.

Ona koja ne isključuje sve svoje »hvarske« (primjerice) pretke, od dinosaura iz Žukove, pokojnog prof. Jakše Radovčića do Herkulovih zidina u Farosu i fosila iz Grapčeve špilje.

Otok Hvar sam po sebi najuzbudljiviji je povijesni muzej na svijetu. Na njemu možete u svako doba provesti »Noć u muzeju«, koju je napisao Novostarogračanin Milan Trenc, te tom svom hit prvijencu dodao film hommage Petru Hektoroviću, Starogračaninu i njegovu *Ribanju*.

(Kad se otok gleda iz zraka, vidi se da on izgleda kao proscenij. Dug, uzak [plitak] s krajevima pozornice od Sućurja do punte od Pelegrina.)

Otok, ta prirodna pozornica prepuna minijaturnih zakutaka-pozorničica u ljetnim mjesecima, naprosto vabi ljude na ono što je svojevremeno (misleći pritom na teatar) rekao Marin Carić kao parolu – Radost sudjelovanja! (Kao suživot autora, glumaca i publike ili tzv. »prirodno prožimanje kazališnog trokuta« i velike, veličanstvene scene-otoka.)

Zaključimo, dakle, drugu tezu: otok Hvar jest Hvarsko kazalište (sa svim svojim scenama, od onog restauriranog »Muzej-teatra« do svake pjacete, kale pa i vale na škoju).

Mnogi će pomisliti kako bi prije ove »točke-teze« trebalo racionalno porazmisliti o budžetu i ostalim praktičnim elementima, ali u ovoj mojoj »utopijskoj« raspravi (»Budimo realni, tražimo nemoguće«) ona će dobiti prostor tek na kraju teksta, ili će o njoj kako-tako raspravljati dolazeće generacije koje će proštiti ovaj »tekstuljak-skicu«. Moj stav jest da je nužno za ovo »poželjno-potrebno« kazalište odmah riješiti ono što u Hrvatskoj malo tko radi i do toga drži. A to je vremenu, prostoru, mentalitetu, korijenima i jeziku/jezicima prilagođen dugoročni repertoar. Naime, mi kazališno živimo u *ad hoc* vremenima nepromišljenog odabira projekata koji bi oblikovali i dugoročno profilirali određeno kazalište. U nas se u svim teatriima igra ono što pojedincu padne na pamet, ili češće, »na glupost«.

Repertoar je, dakle, temeljni faktor koji čini jedno kazalište potrebnim (pa i nužnim) ili pak nepotrebnim, suvišnim. (Jasno, uzevši u obzir već spomenute »vrijeme – prostor – mentalitet«). Repertoar, onaj potrebn, jest prilagođen vremenu (u kojem i kada naslov-predstava živi), prostoru (otvorenom-zatvorenom, geografskom) i konačno mentalitetu (s obzirom na to gdje se igra i tko gleda, dakle publici), te jeziku kao »jeziku« i onom kazališnom, ali posebnom i potrebnom.

REPERTOAR (odabir naslova) – preduvjet je za razmišljanje o mogućem projektu HHOK (hrvatsko-hvarsko otočkom kazalištu).

Tek drugi bitan segment (poslije samog repertoara) jest organizacija djelovanja kazališta.

Definirajmo!

HHOK treba biti, postojati, djelovati kao:

Kazalište otoka Hvara

»Živo kazalište« cijelu godinu (zimi komunalno kazalište Hvar + starogradska kazališna pozornica, a ljeti – cijeli otok).

Potrebno-nužno kazalište (dakle, ono okrenuto vremenu u kojem djeluje, prostoru u kojem djeluje i svojoj publici).

Stalno-trajno kazalište (bez »sezona«).

Sjedište HHOK-a bilo bi u gradu Hvaru.

Repertoar i odabir umjetničkih ansambala obavljao bi kazališni savjet (producent, ravnatelj, financijaš + nadredatelj + direktor drame HNK Split + pročelnici za kulturu otoka Hvara (Stari Grad, Hvar, Jelsa).

Tehničko osoblje (zvuk, svjetlo, scena) ne bi smjelo imati više od pet izvršitelja, koji bi bili s otoka i plaćeni po predstavi.

Temeljni godišnji budžet sastojao bi se od županijske temeljne mase + redovnog postotka od turističkih zajednica desetak najbogatijih otočkih središta, te onih manjih koji se žele uključiti organiziranim izvedbama u svojim sredinama + sponzorstva pojedinaca i poduzeća (hoteli, restorani, apartmani, marine itd.).

I ponovo repertoar kao okosnica projekta.

Lako ga je podijeliti u pet temeljnih skupina (s »podskupinama«).

Repertoar hrvatsko-hvarsko-otočkog kazališta bio bi:

»ANTIČKI« (helensko-romanski ili klasicistički, koji uz grčke i rimske klasike uključuje i njihove tematske inačice od naše baštine, suvremenih autora koji variraju izvornike...). Od Racineove *Fedre* preko Shakespeareova *Timona*, pa od Držićeva *Plakira* do Demetrove *Teute*, ili od Gavranove *Antigone* do MSS-ova *Pluta* i Brešanove *Anere*, Barbijerijeva *Dioklecijana* itd... Dakle, svi ti helenski autori u izvorniku, ali ponekad i u jezičnoj prilagodbi, te u varijacijama, persiflažama, parodijama itd. Ne treba pritom naglašavati i prostore, lokacije na kojima bi se igrale

predstave, a one su i više nego autentične... Otoci Pharos (prvenstveno), Issa, Corcyra više su nego istina u kojoj bi se događao sraz »mjesta« – »novovremena«, ali i skoro pa izvornog jezika... (scene – teme – zvuka).

BAŠTINSKI (svjetovni, sakralni). Dakle, prvenstveno stara dramska (ili dramatizirana epska, lirski, filozofska, povijesna i religiozna) književnost. Pritom se, razumljivo, misli na renesansno-ranobarokni krug hvarskih autora (Lucić, Hektorović, Benetović, Pelegrinović, Gazarović, Mladinić...), anonimnih autora, prvenstveno onih koji su stvarali prikazanja, mirakule, ali i neznanih (češće) i znanih (rjeđe) splitskog kruga i arhipelaga... Nezaobilazan dio repertoara treba biti iz samog središta županije, Splita, a tu pritom prvenstveno mislim na Marulića (i to ne samo na *Juditu* kao poveznicu s dva velika Hvarana: Marina Carića i Tonka Maroevića, već i na ostala Marulova djela koja se daju scenski oblikovati).

PUČKI (pretežno mediteranski, zabavni). Regija je oduvijek obilovala pučkim dramskim piscima, ili pak prozaicima i pjesnicima od čijih bi radova bilo vrijedno napraviti scensko djelo. Za mnoge kazalištarce, pogotovo u Zagrebu, imena poput don Zaninovića, Cetinića, Skračića, Matića, Jurića, Meića, Mladinova, Blaževića, Orebovih, Raka, Mijačike, ili pak Starograjana Radoslavića... Spomenuo sam tek neke kojih sam se uspio sjetiti. Svi oni, mahom amateri, ostavili su za sobom zanimljiva djela ili pak »skice« za djela koja bi svakako, uz prethodnu dramaturšku restauraciju, valjalo imati na repertoaru našeg zamišljenog sveotočkog potrebnog kazališta. (Jasno, tu ubrajam i »klasika« Miljenka Smoju, čije je *Malo misto* snimljeno u Starom Gradu.)

SUVREMENI (mediteranski) repertoar. Svakako bi uz djela naših autora koja već postoje trebalo naručivati i nove tekstove od novih mladih autora. Jasno, i opet treba krenuti od hvarskih (ili porijeklom hvarskih) autora. Na toj bi se listi našli Marin Carić i njegov *Otok*, Nedjeljko Fabrio i *Čujete li svinje...*, Antun Šoljan i *Mototor te Dioklecijanova palača*, Tonko Maroević i njegov libretto *Judite*, izbori poezije za scenu Mladena Machieda, Šime Ljubića, oba Franičevića, Tanje Radovanović, Lucije

Rudan, Ičice Barišić (fenomen hvarskih pjesnikinja), Nikše Petrića, Tina Kolumbića itd... Ne treba zaboraviti ni važnog Nisetea, kao ni niz autora kojima bi se morali pozabaviti mladi književni istraživači. Prostor Mediterana nepresušan je izvor tekstova za otočki teatar.

Evo nekih prijedloga naših autora. Dakle, počevši od Brešana i najidealnijeg teksta za Hvar *Iskopavanja u selu Dilj* i njegovih *Velikih manevara...*, pa preko Kušanove *Svrhe od slobode*, Gavranova *Otela*, Bakmazove *Pastorale*, Matišićeva *Svetog Muhle*, Božanićeva *Green Hilla*, Brajčićeve *Velje* i Todorovskog *Noć krijesnica* ili *Mandrač*, Senkerova *Broda*, Barbijerijeva *Novog epitafa*, Paljetkova *Pričaj mi o Augusti*, a pogotovo velikog Ranka Marinkovića, čiji bi sav mediteranski opus trebalo redovito imati na repertoaru.

No repertoar uz domaće treba imati i strane autore. Tu isključivo mislim na one s Mediterana. Pokušat ću nabrojati neke od obaveznih autora (u lokalizacijama) – Pirandello, Goldoni, Gozzi, Pepino i Eduardo de Fillipo, Dario Fo, Machiavelli, Ruzzante itd. Tu mislim i na francuske, španjolske, portugalske autore prilagodljive temom (sakralnom ili svjetovnom), mentalitetom pa i pejzažom, atmosferom, ili pak određene aktualnošću, podudarnošću situacije.

I to bi bilo to o podjeli na »skupine« iz kojih bi se crpili naslovi za »potrebni« repertoar HHOK-a.

Pravi, pogođeni repertoar u skladu s okruženjem, jezikom (jezicima), tematikom, klimom (što društvenom što meteorološkom), baštinom i korijenima, suvremenim zbivanjima i aktualnošću. Dakle, upravo takav repertoar je 50 posto uspješnosti jednog suvremenog, nacionalnog i prije svega potrebnog teatra.

Jer, vjerujte, Hrvatska je danas, nažalost, prostor prepun nepotrebnih kazališta. Onih isključivo (najčešće redateljskih) potpuno osobnih. A kako teatar prvenstveno treba uzimati u obzir kolektiv s publikom, kao najbitnijim faktorom, to je sebično, isključivo, individualno kazalište ono nepotrebno. Jasno, to nikako ne negira niti isključuje bilo kakav individu-

alni kazališni istup, ali ga u smislu odgovornosti organiziranog kazališnog života i življenja teatra stavlja u drugi plan.

Dobra, pače, sjajna predstava, dobra sezona, veliki glumci, redatelj, autori, sve to nije ništa u odnosu na dugoročniji teatar. Tek u nekoliko sezona po repertoaru se može oblikovati jedno kazalište. Prema tom dugoročnom repertoaru bira se profil ansambla, i to od glumca do glumca, dogovaraju se vanjski redatelji koji odgovaraju profilu repertoara i tipu kazališta. I na koncu, naručuju se od živućih spisatelja i dramatičara ili projekti ili autohtona, originalna djela. To bi, recimo, bio tip potrebnog teatra.

Za tako nešto nužno bi bilo da postoji umjetnički nadautoritet s (po mogućnosti) vizijom »svog-našeg« budućeg kazališta.

A takvih je osobnosti do sada u našoj (govorim od 1945.) kazališnoj praksi bila tek nekolicina... Gavella sa svojim dramskim kazalištem, Štefančić sa svojim glazbeno-zabavnim, Vončina sa svojim ZeKaeMom, »predvorjem« za mlade, neafirmirane dramatičare, Zuppa sa svojim intelektualnim, angažiranim, Vitez sa svojim putujućim, pučkim, vulgarnim, Bourek sa svojim likovnim ili pak Ristić i Šerbedžija sa svojim »K« (četvrtinom unutar KPGT-a) artificijelne scenske Jugoslavije na strogo lijevim ideološkim temeljima...

Dakle, repertoar jest ono što čini jedno kazalište osobnim, originalnim, potrebnim i...

I pro secundo, »nadautoritet« je osoba oko koje i čije vizije se sve događa. Jer, ne zaboravite istinu: »Kazalište je kolektivna umjetnost jednog čovjeka«. I to onog s vizijom, ali u službi društva.

Takav odnos nužan je i pri preporuci Hvaranima (Govorim to misleći pritom na OTOK, ne samo na grad) okupljenih oko prvog i najstarijeg komunalnog (dodao bih i zemaljskog) kazališta u nas. Ergo, nužno je pronaći osobu (nekog novog Carića) s vizijom, strpljenjem, energijom, autoritetom i talentom, te iznaći pravi repertoar za prvo i jedinstveno otočko kazalište. Jer ciljne gledateljske skupine moraju biti u splitskom arhipelagu, što znači Brač I., Brač II. (iliti Hvar), Brač III. (iliti Vis) plus

Korčula... Te svi gradići od Trogira do Omiša, računajući i onaj središnji (koji bi sa svojim HNK-om tijekom Splitskog ljeta bio i partner) – to jest HNK SPLIT i HOK (Hrvatsko otočko kazalište) trebali bi ljeti postati SPLITSKO OTOČKO LJETO.

No, kako nije na meni smrtniku da tražim tog hrvatskog Brooka, Grotowskog, Strehlera ili Ronconija, skromno ću ovom skupu podastrijeti imaginarni ne(od ni do)sanjani repertoar do 2040. s čvrstim obećanjem da te godine neću doći niti na jednu izvedbu. Na ovaj »svoj« ogledni repertoar kao autorsko djelo ne polažem nikakvo pravo i predajem ga blagonaklono kao svoj skroman poklon budućem »teatromesiji« koji bi, po mom proračunu, danas trebao biti tridesetgodišnjak(inja). Za tih mu 20 godina preporučam repertoar + potencijalne igraće prostore + autore-redatelje koji, po mojoj procjeni, mogu još poživjeti eda bi artikulirali i realizirali predloženo.

POPIS DJELA REPERTOARA HOK-a
Te mogućih (hvarskih) lokacija
2020. – 2040.

1.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*¹

Otvaranje bi bilo u Vrboskoj, a scena na Škojčiću...

BENETOVIĆ: *KOMEDIJA OD RASKOTA*

(Scena Plame, odnosno Gdinj, Zastrazišće, Bogomolje)

PIRANDELLO: *ŽARA*

(Rudetovi dvori – Molo Selo)

ŠOLJAN: *DIOKLECJANOVA PALAČA*

(Teatar Hvar)

2.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

I opet ljeto počinje s Gazarovićem u Vrboskoj, a završava u Hvaru u
Mandraču

BENETOVIĆ: *KOMEDIJA OD BOGDANA (HVARKINJA)*

Scena Škor u Starom Gradu

MATIŠIĆ: *LEGENDA O SVETOM MUHLI*

Scena Fortica, Hvar

MATKOVIĆ: *HERAKLO*

Kazalište Hvar

3.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

Škojčić, zatvaranje – uvala Tiha, Stari Grad

TODOROVSKI: *KOMEDIJA OD PETRA*

Tvrđalj, Stari Grad

¹ Njime bi se otvarala i zatvarala ljetna sezona.

SHAKESPEARE: *NEVJERA*

Vrboska – Škojić

CARIĆ: *OTOK*

Scena hvarskog kazališta i scena Pjaca – Jelsa

4.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

PLAUT: *MILES GLORIOSUS (ČOVIK-ZVIR)*

Ispred groblja

PIRANDELLO: *ČOVIK, ZVIR I KRIPOST*

Kazalište Hvar

BREŠAN: *ISKAPANJA NA HORI*

Starograjsko polje- Hora- Ager

5.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

ÁRPÁD GÖNCZ: *HRVATSKA MEDEJA*

Kazalište Hvar

RADOSLAVIĆ: *KOLO OKO RADOSLAVIĆA*

Scena Škor, Stari Grad

M.S.Š. *PLUT*

Starograjsko polje, Hora, Ager

6.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

GAVRAN: *ANTIGONA*

Starograjsko polje, Ager, Hora

GOLDONI: *DALMATINKA*

Kazalište Hvar

MARULIĆ-MAROEVIĆ: *JUDITA*

Libreto – Stari Grad ispred Dominikanaca ili Sv. Stipana

7.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

SENKER: *BROD*

Dijalektizacija, scena »Staro trajektno« Stari Grad i »Vira«

KLEME GRUBIŠIĆ: *BUZDO*

Scena Gojava – Hvar

SHAKESPEARE: *TIMON ATENJANIN*

Scena »Veneranda« Hvar

8.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

ANONIM: *MUKE SVETE MARGARITE*

Prenesena Carićeva režija, Scena Franjevački samostan, Hvar

TIJARDOVIĆ (?) *STAROGRADSKI AKVAREL*

Scena Škor, Stari Grad

DARIO FO: *NE PLAĆAMO, NE PLAĆAMO!*

Kazalište Hvar

9.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

ZAJC: *NIKOLA ŠUBIĆ ZRINSKI*

(Digest-Hrvatske scene), Kazalište Hvar i starogradsko kazalište

BARBIERI: *DIOKLECIJAN* (Scena Kazalište Hvar)

Ili *EPITAF CARSKOG GURMANA* (Starogradsko polje-Hora-Ager)

BOŽANIĆ: *GREEN HILL*

Trg pred crkvom, Jelsa

10.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

LUCIĆ: *ROBINJA*

Hvar, »Veneranda«

GOLDONI: *RIBARSKJE SVAĐE*

Stari Grad, scena »Šedr«

BAKMAZ: *PASTORALA*

Đardin u Jelsi

11.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

SHAKESPEARE: *SAN NOĆI SVETEGA IVANA*

Palac »Biankini« Stari Grad ili »Veneranda« i Đardin, Jelsa (Lokalizirani »Atenjani«)

M.S.Š.: *GLUMIJADA*

Scena Škor, Stari Grad

ANONIM: *PRIKAZANJE SVETOGA CIPRIJANA I JUSTINE*

Sveti Jeronim, Stari Grad i Franjevački samostan Hvar

12.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

JURIĆ: *ZET ZA DIŠPET*

Scena Gojava, Hvar

P. i E. DE FILIPPO: *ŠJORA FILE*

Kazalište Hvar

S. IVIĆ: *SVETI JURAJ I ZMAJ*

Sveti Jeronim, Stari Grad

13.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

DIMITRIJE DEMETAR: *TEUTA*

Scena Starograjsko polje

SHAKESPEARE: *TIMON ATENJANIN*

Scena Rudina

KUŠAN: *SVRHA OD SLOBODE*

Scena: Hvarska pjaca

14.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

MIJAČIKA: *POLETI TIČ IZ ŽUJA*

Na Gojavi, Škor i Jelsa pred crkvom

BAKMAZ: *ŠIMUN CIRENAC*

Na Sv. Mikulu, Kopošont, Jelsa groblje

GOLDONI: *GRADSKA KAVANA*

(Botega de caffè), Gradska kavana u Paizu, Loggia u Hvaru, Gradska
u Jelsi

15.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

ŐDEN VON HORVATH: *BELVEDERE* (ili: *KOD LIPOG POGLEDA*)

OREBOVI: Jedna od komedija

Terasa »Mandoline«, Paiz

IVO BREŠAN: *JELSA MUSICAL*

16.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

RANKO MARINKOVIĆ: *ALBATROS*

Trajekt u trajektnom, Paiz

S. BRAJČIĆ: *VEJA*

Terasa »Mandoline«, Paiz

RUZZANTE: *MUŠICA*

Trg Škor, Paiz

17.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

KRLEŽA: *ARETEJ*

Ager – Hora

GOLDONI: *KRČMARICA MIRANDOLINA*

GAVRAN: *OTHELLO U PAIZU*

18.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

MARINKOVIĆ: *GLORIJA*

Franjevački samostan Hvar

Dominikanski samostan, Paiz

MATIĆ: *NI U ČOVIKU MIRE NI U MORU VIRE*

PLAUT: *ŠKRTIČINA*

19.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

ARISTOFAN: *PTICE*

Lutke u Sv. Jeronimu, Paiz

MATIŠIĆ: *BLJESAK ZLATNOG ZUBA*

CAR EMIN: *DUHI???*

20.

GAZAROVIĆ: *MURAT GUSAR*

PO SMOJI: *LUIGI, BEPINA, ROKO I ANĐA*

ŠOLJAN: *ROMANCA O TRI LJUBAVI*

JONSON: *VOLPONE*

Dakle, ovo je popis 60 mogućih, potencijalnih, logičnih, »potrebnih« djela nekog budućeg repertoara. Jasno, imam još najmanje toliko tekstova na pameti, ali kako nikada neću biti u mogućnosti da vidim barem jedan od ovih 60 na sceni, ostavljam i poklanjam ideju i grubi koncept onima koji dolaze, a žele biti autori kazališta koje nekome treba, netko želi, očekuje, sanja, kazališta koje pomiruje i sljubljuje sve ono nužno eda bi se u artistskom, kulturološkom smislu »teatraliziralo« naše otoke, koji zauzvrat nude scene, jezike, kulturu, baštinu na koju bi suvremeni redatelji i glumci samo aplicirali ideju ovakvog ili sličnog repertoara. I dobili bi

ono što Hrvatska treba i čeka: kulturnu turističku ponudu i podmirenje kulturnih potreba otočana.

Dakle, neka današnji stari redatelji, od Dolenčića do Mužića, od Kovača do Hajračeka, od Brešana do Trenca, barem pročitaju ovaj tekst i uvodeći svoje mlade nasljednike pretvore ova logična i praktična maštanja u realnost.

Živjelo prvo svjetsko otočko kazalište živih i mrtvih pjesnika!

Murat gusar Marina Gazarovića trebao bi biti tradicionalna »Fešta otvaranja i zatvaranja« HOK-ova (i Splitskog) ljeta. Svake godine 1. lipnja bilo bi otvorenje u Vrboskoj na Hvaru. Scena i lokacija »Škojić« (koji bi »igrao« Vis), gledalište obala čamci naokolo.

Zatvaranje bi bilo 1. listopada svake godine u drugom mjestu 4 otoka (Hvar, Stari Grad, Supetar, Bol, Sumartin, Vis, Komiža, Vela Luka, Prigradica, Korčula).

Zašto baš *Murat gusar*?

Dubrovačke ljetne igre imaju, ali neredovito koriste, domaće i udomaćene klasike *Dunda* i *Hamleta*. Otočki klasik sigurno treba biti *Murat gusar*.

Taj je tekst prouzveden 1970. (!?) godine u režiji Marina Carića. Potvrda da je prije toga negdje odigran – nema.

Marin Gazarović je hvarski plemić, Hvaranin, koji je najveći dio života proveo na Visu u svome ljetnikovcu.

Poprište, mjesto radnje, ali i »glavni lik« otok je Vis i sva radnja vezana je upravo uz otok (slično je jedino u Shakespearovoj *Oluji*).

Problematika je »od-otočavanje« otočana. Ne bijeg i iseljavanje, već pljačkanje viškog puka i njegovo odvođenje u roblje.

Murat gusar je kao teatarski projekt potencijalno pravi spektakl! Od obavezne viške falkuše i gusarskog broda, preko pontona (»nō staza – na

moru«), vatrometa, raskošnih kostima i rekvizita, pirotehnike, zvučne kulise, vodene lutke (vijetnamsko kazalište) itd.

Osim toga, moguće je određene Gazarovićeve replike izgovarati jezikom talijanskog originala (naime, *Murat gusar* je slobodno prepričana Aleardijeva »morska pastoral« *Il corsaro Arimante*, te bi se time projekt internacionalizirao).

Spomenuli smo već prvi prostor, lokaciju otvaranja, Škojić u Vrboskoj, te mjesta u kojima bi se HOK-ovo (Splitsko?) ljetno zatvaralo. Evo i nekih preciznijih lokacija zatvaranja. U Hvaru bi se radnja odvijala u samom Mandraču i oko njega, uključivši i skale kazališne zgrade, te »đardinić«. U Starom Gradu scena bi bila porat, žalost i crkva sv. Jerolima, a u Komiži prostor od Komune do muleta i žala itd.

Dodatak prvi »Prigovaranju«

Siguran sam da će se naći među (rijetkim) štionicima ovakvog štiva i neki koji će se pitati: 1. Zašto repertoar za hvarska kazališta? Pa i neki koji će dodati: 2. Zašto samo za hvarska, a ne i za ostala kazališta u Hrvatskoj? (Nije li otok dio jedne države i jednog naroda, jezika...? Čemu onda taj izuzetak?)

Odgovor na oba pitanja jest... Ovo »postavljeno kvazipravilo« trebalo bi (jasno, po mojoj sićušnosti) vrijediti i za cijelu Hrvatsku!

No neki će »neki« i opet reagirati i pitati se nije li to razjedinjujući faktor prvenstveno na planu jezika.

Odgovor bi bio: Možda i jest na prvi pogled, ali u stvari nije, jer možete li zamisliti ushit u (primjerice) Zagrebu kad *Dundo Maroje* igra svake godine na Igrama, pa gostuje u HNK-u, dubrovački Teatar Marina Držića, ili gostuje *Vježbanje života* i HNK Ivana pl. Zajca iz Rijeke.

Nije li to logično?

Kao što je samo po sebi logično da u Puli gostuje HNK iz Zagreba s *Gospodom Glembajevima* i *Hamletom*, a u Splitu Kerempuh s *Gosponom lovcom*.

Regionalne bi razmjene gostovanja dovodile »originale« pred gledatelje i »nepotrebni« bi repertoari nestali... (O očuvanjima jezika i dijalekata, kao i o međusobnom razumijevanju da i ne govorimo, te ne bi bilo onih imbecilnih opaski poput »Ne gledam Držića jer ne razumijem jezik«! Pa normalno, kad kazalište iz Murskog Središća igra Držića premda ni oni sami ne razumiju jezik.

Isti ti neki »neki« će dodati: »No gdje je u tom racionalnom projektu umjetnost?«

Odgovor je: »U glumačkoj interpretaciji na vlastitom jeziku!«

Dakle, U Hrvatskoj će najbolji uvijek biti »potrebni« repertoari u potrebnim kazalištima.

Ali, nažalost, kronično manjka potrebnih artistskih autoriteta.

Dodatak drugi »Prigovaranju« i hommage Tonku

Ovaj tekst s, u naslovu podvučenim »Tezama«, napisan je do kraja travnja 2020. godine i temeljen je na besmrtnosti jednog od velikana hrvatskoga jezika, književnosti, kazališta... (O, infantilne li neukosti i životnog li slijepog optimizma!)... Hvaranina, Foranina iz Paiza, polihistora i akademika Tonka Maroevića.

Tekst je trebao biti prilog raspri povodom svečanog otvaranja restauriranog komunalnog kazališta u gradu Hvaru. A novo-staro kazalište u Hvaru nezamislivo je bez jednog od ponajvećih znalaca, kreativaca i zagovornika teatra na rodnom mu otoku – Tonka Maroevića.

Akademik Tonko bio je jedan od temeljaca oko kojega sam i »gradio« ovu budulsku teatarsku forticu.

Taj imaginarno-idealni-utopijski profil kazališnog života na otoku sa središtem u novorestauriranom teatru kroz isto tako izmaštani jedino

mogući repertoar – bio je povezan samo jednim »Prosperom«, nadredateljem i nadravnateljem (prevoditeljem, dramaturgom, pa ako baš treba i glumcem). Tonkom. (Drugo ime koje sam imao na umu je Prosperov i to Novak).

No, nakon odgode »Dana« zbog covida u tradicionalnom svibnju, nadao sam se da ću Tonka dovesti kao sureferenta i glavni i naslovni lik mog referata u novom terminu u listopadu.

No, čovjek snuje, Bog određuje. Bog je uzeo Tonka u kolovozu i stao na put Boginji, muzi teatra Thaliji. Vjerojatno je procijenio da je naš Tonko bio nešto više od te naše, ionako prolazne, umjetnosti.

(Sveusvemu, ja sam svoj referat zbrzao, jer je bila »ura od obida« i dobio sam mogućnost za ovo pojašnjenje).

Tonkovim odlaskom ovaj je »projekt« postao još puno, puno nerealniji i neostvarljiv. Jer tko bi preveo i lokalizirao Shakespeareovu *Nevjeru* (*The Tempest*) ili *San ljetne noći*, osim našeg Tonka, meštra od mašte i jezika. Zato će sve ovo, bojim se, ostati samo »mašta i pusti snovi«.